

HET LEGENDARISCHE BEHANG VAN WILLIAM MORRIS

Wall of fame

Originele behangblokken van ruim anderhalve eeuw oud worden bij Sanderson behang in Engeland uiterst zorgvuldig bewaard. Hier wordt nog met de hand behang gemaakt en worden de klassieke, legendarische ontwerpen van William Morris, waarvan de eerste uit 1862 dateert, nog steeds gedrukt. Een fascinerend proces.

Een doordringende verflucht vult de hoge ruimte van Europa's grootste behangfabriek in midden-Engeland. Indrukwekkende machines spugen kilometerslange banen papier uit. De verf wordt getransporteerd via dikke wollen dekens, die volgezogen zijn met kleurstof. Dit principe is al zeker een eeuw oud. Sommige machines stammen nog uit 1930, dat zijn de cilindermachines waar per kleur een ander cilinder wordt gebruikt. Hoe kleurrijker het dessin, hoe ingewikkelder en kostbaarder het proces. Want voor het opbrengen van een nieuwe kleur moet het bedrukte papier eerst drogen.

Een etage hoger heerst rust en orde. Dit is het heiligdom van de behangfabriek. In een speciale klimaatkamer worden de originele drukblokken uit begin negentiende eeuw bewaard. De ruimte is vochtig omdat het hout absoluut niet mag uitdrogen. Lange rijen, plafondhoge kasten zijn gevuld met houten blokken van diverse afmetingen. Het moeten er duizenden zijn. Ze zijn allemaal genummerd en sommigen hebben een gekleurde zijkant. Wie een blok tevoorschijn trekt, ziet een heleboel piepkleine, metalen pinnetjes in een patroon in het hout geslagen. Bijna kunstwerkjes op zich. Met die pinnen wordt het patroon op het behang gedrukt. Elke kleur en elk patroon heeft een eigen blok. Sommige dessins tellen meer dan twintig drukblokken. 'Artichoke' heeft zelfs zestig drukblokken voor dertig kleuren. Ook in 1864 was dat een uiterst kostbaar behang.

De ontwerpen zijn bewaard gebleven in lijvige patroon- en logboeken, die zo zwaar en gevuld zijn, dat je ze met twee mensen moet tillen

GEEN ROLLEN, MAAR KLEINE VIERKANTE VELLEN

Het was in die periode dat papieren behang de binnenmuren van de grote huizen ging sieren. Het eerste papieren behang werd niet gemaakt in meterslange rollen, zoals nu, maar bestond uit kleine vellen handgeschept papier van 53 cm in het vierkant, die met de houten drukblokken werden bedrukt. Uiteraard met de hand. Voor de blokken werd hout van fruitbomen gebruikt, voornamelijk perenhout, omdat er geen knoesten in zitten en het hout mooi recht is. Een behangblok maken was een vak op zich. Eerst werd het blok op maat gehakt. Daarna sneed een andere specialist vlakken uit zodat er eilandjes ontstonden aan de bovenkant. Degene die de messing pinnetjes insloeg, moest heel secuur zijn. Alle pinnen moeten op gelijke hoogte zijn, een halve millimeter verschil is meteen op het behang terug te zien. Sommige blokken tellen duizenden pinnetjes.

INTENSE KLEUREN EN EEN BIJZONDERE GELAAGDHEID

Schrijver, filosoof en ontwerper William Morris is de grondlegger van de unieke collectie houten drukblokken van behang- en stoffenfabrikant Sanderson. Hij liet zich duidelijk inspireren door de natuur, zowel in dessin als in kleurkeuze. Veel groen, diepblauw en donkerrood, met op de voorgrond feller gekleurd fruit, bloemen en vogels. Zijn ontwerpen kenmerken zich door repeterende patronen, intense kleuren en een bijzondere gelaagdheid. Die gelaagdheid ontstond omdat hij altijd een achterprint en een voorprint ontwierp. In totaal heeft Morris

meer dan driehonderd behang- en stoffendessins ontworpen, met klassiekers als het lieflijke Daisy uit 1864 (zijn derde dessin), het weelderige Chrysanthemum en het beeldschone Trellis, met klimrozen en vogels, zijn eerste ontwerp uit 1862. Trellis bleef zijn persoonlijke favoriet, hij koos dit behang voor zijn slaapkamer in het Londense Kelmscott House. De laatste achttien jaar van zijn leven heeft hij hier tegenaan gekeken. Hij hield ervan om zijn karakteristieke ontwerpen te mixen, zodat

Collecties historisch behang te zien

De grootste collectie historische behangsels in Europa wordt bewaard in Utrecht. Daar zetelt de Stichting Historische Behangsels en Wanddecoraties in Nederland (SHBW). Juist omdat er zo veel behang en behangsels uit voorname huizen in de loop der eeuwen verloren is gegaan, is deze stichting in 1992 opgericht. Zij streeft naar het verspreiden van kennis en wil het behoud van historisch waardevolle behangsels bevorderen. De collectie bestaat uit fragmenten, maar er zijn ook complete vellen of zelfs nog ongebruikte rollen te zien. Meer informatie op www.historischebehangsels.nl. In Engeland heeft het Londense V&A museum een collectie historisch behang.

Alle pinnetjes moeten op gelijke hoogte zijn, een halve millimeter verschil is meteen op het behang te zien. Sommige blokken tellen duizenden pinnetjes.

Voor de blokken werd voornamelijk perenhout gebruikt, omdat er geen knoesten in zitten en het mooi recht is

er iets bijzonders ontstond in een ruimte. Zijn behang was razend populair in het laat-Victoriaanse Engeland. Het familiebedrijf Arthur Sanderson & Sons mocht vanaf 1930 al het behang met de hand drukken voor de firma Morris & Co. In 1940 kwam Morris & Co officieel in handen van Sanderson, inclusief de behangblokken, logboeken en patroonboeken.

DE VRAAG NAAR HANDGEDRUKT BEHANG BLIJFT

De unieke collectie houten drukklokken heeft niet alleen historische waarde. Er wordt nog regelmatig een beroep op gedaan. De Britse National Trust is een belangrijke opdrachtgever, deze organisatie heeft veel huizen in bezit waar het oude William Morris-behang op de muren zit. Zoals Castle Howard in Yorkshire, bekend van de tv-serie 'Brideshead Revisited'. Ook decorateurs en restaurateurs vragen voor welgestelde klanten naar handgedrukt behangpapier. Denk aan richtprijzen van rond de 1500 euro per rol. Er zijn nog twee specialisten in huis om aan de vraag te voldoen. Helemaal boven in de fabriek staan twee kleine persen voor de drukklokken. Het is er licht en ruim. Aan het plafond hangen rollen te drogen. Naast de linkermachine ligt een stapel houten drukklokken. Men moet eerst een handgreep op het blok monteren, de pers erop zetten en dan in een vloeiende beweging de afdruk maken. Het lijkt eenvoudig, maar het is een heel precies werkje. De ontwerpen van William Morris zijn allemaal bewaard gebleven in lijvige patroon- en logboeken, die zo zwaar en gevuld zijn, dat je ze met twee mensen moet tillen. Het is een feest om daarin te bladeren. Ook voor de behangontwerpers van tegenwoordig vormen deze boeken een grote inspiratiebron. Het

archief is niet voor niets gelegen tegenover de eigen ontwerpstudio. Gelukkig worden de behangdessins van William Morris vandaag de dag ook machinaal gedrukt, dat maakt het creëren van een Morris-muur bereikbaar. Om het plaatje compleet te maken, is er ook bijpassend linnen en gordijnstof verkrijgbaar.

Tekst **Margriet de Groot** Fotografie **Pauline Joosten**

Wandversiering

Versierde wanden zijn al bekend uit de middeleeuwen. De binnenmuren van grote huizen werden afgewerkt met wandtapijt, beschilderd linnen, kleden, zijden stoffen en zelfs goudleer om de warmte zo lang mogelijk vast te houden. In de eerste helft van de achttiende eeuw maakte papieren behang een opmars. De rijksten lieten hun behangpapier uit China komen, behangfabrieken in Engeland, Frankrijk en Duitsland kopieerden deze populaire Chinese taferelen. Halverwege de negentiende eeuw werd papieren behang een massaproduct, dit door de uitvinding van de drukwals.

Morris & Co behang

De collectie Morris & Co behang is ook bij diverse behangspeciaalzaken in Nederland te koop. De gehele collectie is te zien op www.sandersonfabrics.co.uk

